

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувача кафедри менеджменту Сумського національного аграрного університету **Скрипник Олени Андріївни** на тему **«Управління енергетичним розвитком територіальних громад»**, що подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 073 Менеджмент

1. Актуальність теми дисертації. Проблема енергетичного розвитку територіальних громад є сьогодні надзвичайно актуальною. В умовах реформи децентралізації громадам наділена функція самоврядування, що ставить за необхідне вирішення питання самостійного забезпечення власних енергетичних потреб. Враховуючи обмеженість умов через анексію Росією частини території України, де видобувались викопні енергетичні ресурси, монополізацію енергетичної сфери великими енергохолдингами, зношеність енергетичної інфраструктури, перед територіальними громадами стоїть завдання зміни структури джерел витрачання енергії з традиційних на альтернативні, що забезпечить не лише енергетичну ефективність використання, а й енергетичну достатність, дасть можливість здобути громадою енергетичну незалежність, а за правильно проведеного стратегічного планування – ще й отримувати прибуток.

Безумовно, це ставить перед територіальними громадами нові економічні, соціальні, екологічні та технологічні виклики, але водночас відкриває нові можливості для пошуку та впровадження інноваційних розробок у галузі видобутку, переробки палива, виробництва, трансформації, постачання і споживання енергії, що зумовлює потребу у формуванні нової стратегії управління власним енергетичним розвитком.

Актуальності додає недостатня дослідженість питань, пов'язаних з формуванням потенціалу енергетичного розвитку територіальних громад в умовах системних трансформацій в економіці та державному управлінні з урахуванням положень та завдань реформи місцевого самоврядування, серед яких: створення енергонезалежних територіальних громад, імплементація на місцевому рівні інструментарію управління енергетичним розвитком тощо. Відтак, вказане обумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

2. Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри. Дисертацію виконано відповідно до напрямків науково-дослідної роботи кафедри менеджменту Сумського

національного аграрного університету: «Розвиток менеджменту у контексті міжнародних інтеграційних процесів» 2019-2023 (номер державної реєстрації 0119U001336), у рамках якої автором досліджено основні тенденції, проведено рейтингування територіальних громад за показником енергетичного розвитку.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Скрипник О.А. продемонструвала високий рівень теоретичної обізнаності щодо розуміння концептуальних засад управління енергетичним розвитком територіальних громад. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею автора. Основні положення дисертаційної роботи ґрунтуються на результатах власних досліджень. Наукові результати, що виносяться на захист, отримані автором особисто. Найбільш суттєвими в науковому та практичному значенні є результати дисертаційної роботи: розроблено концептуальний підхід до формування енергетичного розвитку територіальних громад через створення умов для формування енергозбереження, енергодостатності, енергонезалежності та енергетичного патріотизму, що в сукупності формує «4Е» модель; розроблено комплексну модель забезпечення енергетичної достатності територіальної громади, яка передбачає ефективне формування енергетичної незалежності усіх суб'єктів економіки громади (органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, домогосподарств); визначені організаційно-економічні підходи до активізації підприємницької ініціативи шляхом реалізації проектів створення об'єктів енергетичної інфраструктури на умовах кооперації в тріаді соціо-економіко-екологічного розвитку; проведено рейтингування територіальних громад за рівнем енергетичного розвитку, що дало можливість дослідити кращий досвід та застосувати його до громад, які мають певні проблеми, виявити які дозволив SWOT-аналіз; вектором енергетичного розвитку територіальних громад було визначено сонячну енергетику через сприятливий клімат та географічне положення України для розвитку сонячної енергетики і будівництва СЕС; було запропоновано теоретичні підходи до управління інноваційним розвитком енергосфери в умовах інтеграційних перетворень економіки регіонів, а саме: на основі світового досвіду розроблені цільові стратегічні установки енергетичного розвитку – пріоритети, цілі та першочергові завдання із забезпечення збалансованого розвитку енергетики, виокремлені з урахуванням проблематики на регіональному та місцевому рівні, що призведуть до поліпшення соціально-економічного становища територіальної громади.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Ознайомлення з матеріалами дисертації та публікаціями дисертанта дає підстави стверджувати, що наукові положення, рекомендації та елементи наукової новизни, які виносяться на захист, є достатньо обґрунтованими та достовірними. Вони базуються на наукових здобутках вітчизняних та закордонних дослідників проблематики управління енергетичним розвитком територіальних громад. Вирішення комплексу поставлених завдань, достатній набір методів дослідження, аргументована інформаційна база забезпечили обґрунтованість положень, висновків та результатів проведеного дослідження. Достовірність наукових положень, висновків і результатів дисертації також підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях різних рівнів, публікаціями у фахових виданнях України та іноземних профільних виданнях.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні існуючих теоретичних положень та розробці науково-практичних та методичних рекомендацій щодо управління енергетичним розвитком територіальних громад. Наукові результати, одержані особисто автором, мають різний ступень наукової новизни та полягають у наступному:

вперше:

- запропоновано системну концепцію енергетичного розвитку територіальних громад в умовах децентралізації («4Е» модель), де в якості складових автором пропонується розглядати енергозбереження, енергодостатність, енергонезалежність та енергетичний патріотизм.

удосконалено:

- організаційно-економічні підходи до активізації підприємницької ініціативи шляхом реалізації проектів створення об'єктів енергетичної інфраструктури на умовах кооперації в тріаді соціо-економіко-екологічного розвитку територіальних громад.

- методичний підхід до визначення рейтингу розвитку територіальних громад в розрізі областей, де на відміну від існуючих підходів, оцінка стану проводиться також за показниками енергоефективності. Такий підхід дозволяє розділити головні чинники, що визначають енергоспоживання: економічну діяльність, структуру економіки й енергоємність виробництва, що дає змогу отримати більш точні оцінки

енергоефективності порівняно зі стандартними оцінками (кількість спожитих ресурсів на одиницю виробленої продукції).

- концептуальну модель забезпечення енергетичної достатності територіальної громади, яка передбачає ефективне формування енергетичної незалежності усіх суб'єктів економіки громади (органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, домогосподарств), що дозволить активізувати процеси енергетичного розвитку територіальної громади;

дістали подальшого розвитку:

- методичний підхід до визначення стану енергетичного розвитку регіональних економічних систем в Україні, який, на відміну від існуючого, ґрунтується на інструментарії SWOT - аналізу, що дало змогу довести єдність проблематики регіонального розвитку для всіх територіальних громад України;

- теоретичні детермінанти управління енергетичним розвитком територіальних громад, що передбачають розробку комплексної системи удосконалення енергоефективності, яка може бути ефективно застосована на місцевому рівні з урахуванням локальних особливостей, планів місцевого розвитку та нового розподілу повноважень в результаті децентралізації влади;

- теоретичні підходи до управління інноваційним розвитком енергосфери в умовах інтеграційних перетворень економіки регіонів, а саме: на основі світового досвіду запропоновані цільові стратегічні установки енергетичного розвитку – пріоритети, цілі та першочергові завдання із забезпечення збалансованого розвитку енергетики, визначені з урахуванням проблематики на регіональному та місцевому рівні, що призведуть до поліпшення соціально-економічного становища територіальної громади.

6. Наукове і практичне значення результатів дослідження. Наукове і практичне значення дисертації полягає у розробці комплексу науково обґрунтованих положень і висновків щодо вирішення наукового завдання – управління енергетичним розвитком територіальних громад. Результати дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації, що містяться в роботі, схвалені та використовуються в практичній діяльності, про що свідчать довідки про впровадження, видані Державним агентством енергоефективності та енергозбереження України, ВК «Перший всеукраїнський енергетичний кооператив» (м.Київ), ТОВ «Еліос Стратегія» (м.Дніпро), Веселівською сільською радою (с.Веселе, Харківська обл.) та HELIOS s.p.o. м.Вроцлав (Польща). Окрім того, окремі положення використовуються в навчальному процесі Сумського національного

аграрного університету при вивченні дисциплін «Міжнародна економіка» та «Регіональна економіка» ОС Бакалавр спеціальності 073 – Менеджмент.

7. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. Основні наукові положення й результати досліджень за темою дисертації опубліковано у 14-ти наукових працях, серед яких: 6 статей у фахових наукових виданнях України, з яких 6 входять до міжнародних наукометричних баз; 1 стаття опубліковано у наукових періодичних виданнях інших держав ОЕСР, що входять до НМБД Web of Science; 6 тез у матеріалах наукових конференцій; 1 стаття в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій – 5,28 друк. арк., з котрих 4,08 друк. арк. належить особисто автору.

Наукові праці, що відображають основні наукові результати дисертації:

1. I.Lozynska, O.Skrypnyk, D.Skrypnyk. Study regarding using solar energy for household`s sufficiency and rural communities development in Ukraine. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2021 - #1. 478-485. **Web of Science** (автором проведено опитування респондентів та здійснено статистичний аналіз результатів)

2. Сохань І.В., Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Енергодостатність, енергонезалежність, енергозбереження та енергетичний патріотизм – чотири кити розвитку територіальних громад. *Ефективна економіка*. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8531> (автору належить ідея розробки моделі)

3. Сохань І.В., Скрипник О.А. Розвиток сонячної енергетики як передумова енергетичної незалежності територіальних громад. *Вісник ХНАУ. Серія «Менеджмент»*. 2020. №4 С.88-94. (автором запропоновано критерії розвитку сонячної енергетики в громадах)

4. Лозинська І.В., Скрипник О.А., Скрипник Д.М. Порівняльна характеристика заходів енергетичної ефективності на місцевому рівні для забезпечення умов сталого розвитку. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2020. №4. С.56-60 (автором здійснено підбір матеріалів щодо видів заходів енергетичної ефективності)

5. Лозинська І.В., Скрипник Д.М., Скрипник О.А. ESCO як новий суб'єкт енергоменеджменту в умовах підвищення конкурентоспроможності енергоринку. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка і менеджмент»*. №3. С.42-46.

(автору належить дослідження передумов розвитку енергосервісних компаній)

6. Лозинська І.В., Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Державна підтримка виробництва енергії з відновлюваних джерел. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2019. № 4(82). С.11-14 *(автору належить систематизація заходів державної підтримки)*

7. Лозинська І.В., Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Сучасний стан та передумови розвитку відновлюваної енергетики в Україні. *Вісник СНАУ. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2019. № 3 (81). С.12-15 *(автором проведено дослідження передумов розвитку відновлюваної енергетики)*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Лозинська І.В., Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Енергетичний аукціон як засіб підвищення конкурентоспроможності енергетичного сектору. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку. II Міжнародна науково-практична конференція, Херсонський національний технічний університет, 28.04.2020. – С.493-495 *(автором зібрано матеріал)*

9. Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Світові прогнози розвитку енергетики з відновлюваних джерел. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів та студентів СНАУ. 17-20.04.2020, с.388 *(автором розроблено прогноз використання ВДЕ)*

10. Лозинська І.В., Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Зелений тариф як інструмент розвитку альтернативної енергетики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми енергоефективності та автоматизації в промисловості та сільському господарстві (11-12.11.2020р.)», м.Кропивницький, с.567-573. *(автором проведено аналіз позитивних та негативних рис зеленого тарифу)*

11. Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Сонячні енергетичні системи в системі інноваційного розвитку сільських територій. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Розвиток світової економіки в умовах глобалізації" (16.09.2020) м.Ірпінь, с.1148-1152 *(автором було узагальнено матеріал щодо інновацій в сільських територіях)*

12. Скрипник О.А. Сонячна енергетика як тренд розвитку відновлюваної енергетики в Україні та світі. Міжнародна науково-практична конференція викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (19-23 квітня 2021 р., Суми). С.467

13. Скрипник О. А. Сонячна енергетика в системі забезпечення розвитку територіальних громад. Міжнародна науково-практична

конференція «Теоретичні та практичні засади забезпечення сталого агровиробництва та соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах інноваційної економіки» (Харківський національний аграрний університет, 20 травня 2021 р.). с.97-99

Наукові праці в інших виданнях:

14. Лозинська І.В., Скрипник Д.М., Скрипник О.А. Прогноз та перспективи розвитку сонячної енергетики після COVID – 19. Збірник наукових статей молодих учених, аспірантів та студентів СНАУ. – Суми – 2020, с.118-121 (*автором розраховано прогноз розвитку сонячної енергетики*)

8. Відомості про апробацію результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку» (Херсонський національний технічний університет, 28.04.2020 р.); Міжнародна науково-практична конференція молодих учених, аспірантів та студентів СНАУ (Суми 23-24.04.2020 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми енергоефективності та автоматизації в промисловості та сільському господарстві (11-12.11.2020р., м.Кропивницький); Міжнародна науково-практична конференція "Розвиток світової економіки в умовах глобалізації" (16.09.2020 р., м.Ірпінь); Міжнародна науково-практична конференція викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (19-23 квітня 2021 р., Суми). Міжнародна науково-практична конференція «Теоретичні та практичні засади забезпечення сталого агровиробництва та соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах інноваційної економіки» (Харківський національний аграрний університет, 20 травня 2021 р.).

9. Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктом 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії. Дисертація здобувача Скрипник Олени Андріївни на тему: «Управління енергетичним розвитком територіальних громад» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент повністю відповідає вимогам п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 № 167 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими

наказом МОН України від 12.01.2017р. № 40, та може бути представлена до проведення попередньої експертизи.

Рецензенти:

Проректор з наукової роботи
д.е.н., професор

Данько Ю.І.

Доцент кафедри економіки та
підприємництва, к.е.н., доцент

Коблянська І.І.

*Лідишею Данька Ю.І. та Коблянської І.І. завідувачу
Кабінету фахівців М.І. [Signature]*

